

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Trendl Fanni

Szakkollégium, mint lehetőség

**Cigány/roma szakkollégiumok és szakkollégisták vizsgálata a 2001 és 2018 közötti
időszakban**

Doktori (PhD) értekezés – téziszfüzet

Témavezető
Prof. Dr. Forray R. Katalin
Dr. habil. Híves-Varga Aranka

Pécs
2024.

Bevezetés

Az oktatás tömegesedésekor, expanziója során több tényezőre kell figyelemmel lennünk: a szülők és gyermekek törekvése a minél magasabb iskolai végzettség megszerzésére, növekvő társadalmi igények, az „iskoláztatási” és „iskolázottsági” arányok növelésének demokratikus követelménye. (Coombs, 1971) Az oktatási expanzió Magyarországon is megfigyelhető folyamat, mely eltérő mértékben hatott a magyarországi társadalom különböző csoportjaira. Az iskolázottság tekintetében nagymértékű változásoknak, folyamatos növekedésnek lehetünk tanúi, mely a legnehezebb sorsú, a társadalmi egyenlőtlenségek által leginkább érintett csoportokat is elérték. Ma már az általános iskolai végzettség megszerzésében egyre kisebb a különbség a cigány/roma és a nem cigány/nem roma lakosság között. Az oktatási transzláció miatt a jól látható különbségek, az egyenlőtlenségek egyre feljebb, a középfok és a felsőfokú végzettség irányába tolódnak. Ezzel egyidőben azonban a már általános iskolában elkezdődő kudarcosabb – bukással, évisméltéssel – jellemezhető tanulási események miatt a korai iskolaelhagyás jelentősebb mértékben fenyegeti a cigány/roma diákokat. Középfokon az iskolatípusok közötti szelekció, valamint a korai iskolaelhagyás veszélye, továbbá az érettségi, mint üvegplafon állnak a többlépcsős mobilitás útjában. Azon kevesek e csoportból, akik eljutnak a felsőfokig, számtalan akadályt győztek le, váltak rezilienssé.

A disszertációban olyan intézmények, más néven „szakkollégiumok” bemutatására és vizsgálatára kerül sor, amelyek a társadalmi mobilitás támogatását célozzák a felsőoktatásba járó főként cigány/roma diákokok számára, akik többsége szociálisan hátrányos helyzetű. Ezeket a diákokat és családjukat érintik ugyan a fent említett egyenlőtlenségek, de eljutottak a felsőoktatásba, és a szüleikénél jelentősen magasabb társadalmi pozíció felé igyekeznek.

Az értekezés az iskolai végzettséggel elérhető társadalmi mobilitás kérdéskörének vizsgálatához kíván hozzájárulni. A disszertációban bemutatott kutatások illeszkednek a felsőoktatásban sikeres cigány/roma személyek hazai (Kende, 2005, Bakó-Tóth, 2008, Feischmidt, 2008, Kóczé, 2010, Szabóné, 2012, Durst et al., 2022, Óhidy, 2016) és nemzetközi (Garaz – Torotcoi, 2017, Bereményi – Carrasco, 2017, Mirga – Redzepi, 2020) vizsgálatainak sorába. A kutatási eredmények és javaslatok hozzájárulhatnak a felsőoktatás területén működő társadalmi mobilitást célzó programok működésének mélyebb megértéséhez, és segítséget nyújthatnak a társadalmi mobilitásban résztvevő hátrányos helyzetű cigány/roma fiatalok igényeinek felismerésében is. Ennek megfelelően az értekezés nem előzmények nélküli, hiszen a szociológia, nevelésszociológia területén dolgozó kutatókat régóta foglalkoztatja ez a kérdéskör, továbbá a magyarországi felsőoktatáspedagógiai kutatások (Forray - Boros, 2009,

Forray – Marton, 2012; Galántai 2013, 2015, Máté, 2015, Ceglédi et al., 2018b, Lukács – Dávid, 2018) sokat foglalkoznak a szakkollégiumok témakörével – történet, tagság, küldetés, működés – így ez a doktori értekezés számos tudományos eredményből táplálkozik, és igyekszik azokat egy jól követhető gondolati szálra felfűzni. Ami újdonság, hogy a cigány/roma egyetemistákat, főiskolásokat támogató szakkollégiumok eddig kevés doktori disszertációban és tudományos kutatásban kerültek górcső alá.

Kutatói kérdések és hipotézisek

A disszertációban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a fennálló társadalmi egyenlőtlenségek ellenére milyen módon lehetséges mégis az egyéni oktatási mobilitást a lehető leghatékonyabb módon támogatni a magyarországi felsőoktatásban. Ennek a kérdésnek a körüljárását az értekezésben az elméleti keretekben bemutatott társadalmi jelenségek: a társadalmi egyenlőtlenségek, a társadalmi mobilitás és iskolázottság összefüggéseit, illetve a társadalmi együttélési stratégiák a magyarországi cigányság vonatkozásában végiggondolásával kezdtük. Ezután az oktatási mobilitást befolyásoló jellemzőket vettük sorra: hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet, interszekcionalitás és reziliencia. Ezt követően a jelenleg megfigyelhető, mérhető (egyéni és szervezeti) kimeneteket és megoldási lehetőségeket tekintettük át neveléstudományi kutatások segítségével: méltányosság, inklúzió, lemorzsolódás és tehetséggondozás.

Mindezeket figyelembe véve a következő kérdésekre kerestük a választ és az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg.

1. A két vizsgált szervezetnek, melyek a felsőoktatásban tanuló cigány/roma fiatalokat támogatják, mik a célkitűzései, ezek milyen társadalmi stratégiát követnek?

Feltételeztük, hogy a Romaversitas és a WHSz azonos célkitűzései mellett megjelennek olyan különbségek az Alapító Okirat és a szervezeti működés szintjein, melyek azonosíthatóak a különböző társadalmi stratégiák mentén.

2. Mi jellemzi a két vizsgált szervezet által támogatott diákokat?

Azt feltételeztük, hogy mind a Romaversitas, mind a WHSz diákjai elsőgenerációs értelmiségiek. Vagyis szüleik iskolázottságához képest legalább egy iskolai fokot ugranak, de a legtöbb esetben két iskolai fokot is.

3. Van-e, és ha igen, akkor hogyan működik a WHSz-ben a tehetséggondozás?

Feltételeztük, hogy mint felsőoktatási szakkollégium, a WHSz is nagy hangsúlyt fordít a szakkollégisták tehetséggondozására, mely alatt ebben az értekezésben a tudományos életbe való bevonódást, a Tudományos Diákköri Konferencián való részvételt értettük.

4. Kíváncsiak voltunk a WHSz pedagógiai jellemzőire összefüggésben az inklúzió tartalmi elemeivel.

Feltételeztük, hogy a Wlisslocki Henrik Szakkollégiumban kölcsönösen befogadó pedagógiai környezet működik, mely támogatja a diákok egyetemen való bentmaradását, bevonódásukat a tudományos kutatásokba és tehetséggondozásukat.

5. Kérdésünk volt az is, hogy mi jellemzi a WHSz-es diákok eredményességét?

Feltételeztük, hogy a Wlisslocki Henrik Szakkollégium diákjait a PTE összdíákságával összehasonlítva kevésbé jellemzi a lemorzsolódás, a végzettség nélküli intézményelhagyás.

A kutatás(ok) módszere(i), eszköz(ei)

Kutatásainkat 2011 óta végezzük a Pécsi Tudományegyetem Wlisslocki Henrik Szakkollégiumában és a Romaversitas Alapítványnál. Időrendben az utolsó vizsgálat 2018 őszen zárult a Szakkollégiumban. Megállapítható, hogy a disszertációban egy longitudinális folyamatot láthatunk, melynek bizonyos pontjain, időpillanataiban valósultak meg a vizsgálatok. Az egyes kutatásoknak különbözőek a témái, így a felhasznált vizsgálati módszerek is különböznek. Ebben a fejezetben a később bemutatásra kerülő eredmények sorrendje határozza meg a felhasznált kutatási módszerek bemutatását. Az egyes kutatási mozzanatok során Babbie társadalomtudományi kutatásról írt alapvetéseit tartottuk szem előtt. (Babbie, 2002)

Az értekezés az eredményeket bemutató első fejezetében kívánja bemutatni, hogy a magyarországi cigány/roma népesség (felső)oktatási mobilitásában az 1989-1990-es rendszerváltozás után milyen szervezeti formában, célkitűzésekkel, tagsággal és pedagógiai programmal működtek szervezetek. Ekkor kerül sor a Romaversitas Alapítvány bemutatására. A Romaversitas történetének, működésének és pedagógiai programjának leírásához

felhasználtuk az elérhető szakirodalmi forrásokat, melyek viszont kevésnek bizonyultak, így strukturált interjút készítettünk a vizsgált időszak, 2000-2016 között igazgatói posztot betöltött személyekkel: Havas Gáborral és Daróczi Gáborral.

Az Alapítvány oktatási programjában résztvevő diákok jellemzőiről több forrásból értesültünk. 2006-2007-ben Havas Gábor vezetésével kutatás indult, melyben felkeresték az összes akkori diákot és életútinterjúkat készítettek velük. A kutatást eredményeit publikálták (Havas, 2007), és az interjúkból készült, kemény adatokat tartalmazó táblázatot Havas rendelkezésünkre bocsájtotta, így azt kéziratos formában, primer forrásként tudtuk használni. A 2010-es és 2014-es tagságra vonatkozóan Héja Gábor publikált monitoring jelentést, így ezt felhasználva, azt másodelemzés céljával használtuk fel.

Időben és térben is eltérő módon, 2001-ben alakult meg a Wlisslocki Henrik Szakkollégium a Pécsi Tudományegyetem Romológia és Nevelésszociológia Tanszékhez kötődően. A cigány/roma egyetemistákat támogató programok közül viszont ezt emeltük ki, mint második, működését tekintve jelentősebb szervezet. A WHSz-ről, összehasonlítva a Romaversitasszal, több forrás állt rendelkezésünkre, mind a történetét, tagságát, mind a pedagógiai programját, illetve ez utóbbi eredményességét tekintve. Ezekre a forrásokra támaszkodva, ezeket bővítve magunk is végeztünk empirikus kutatásokat különböző időpontokban a méltányosság, inklúzió, a lemorzsolódás és a tehetséggondozás vizsgálatait középpontba állítva.

A WHSz alapítására vonatkozóan az Alapító okiratot és az indulást megalapozó pályázati anyag dokumentumelemzését végeztük el. Ezeket a 2. és 3. számú mellékletben helyeztük el.

A WHSz történetére, működésére vonatkozóan ebben az esetben is hivatkozunk két vezetői interjúra, melyeket a szervezet alapítójával: Forray R. Katalin és a szervezetet 2004 óta vezető Varga Arankával készítettünk. A velük készített interjú váza megegyezik a Romver igazgatóival készített interjú vázával.

A WHSz tagságának körében 2013-ban és 2015-ben ugyanazon önkitöltős kérdőívet felhasználva készítettünk felmérést. A kérdőívet az 5. mellékletben helyeztük el. A kérdőívben szereplő válaszokat egyszerű leíró módon gyűjtöttük össze és közöljük az értekezésben.

A tehetséggondozásra vonatkozóan összehasonlító dokumentumelemzést végeztünk: a magyarországi szakirodalomban bemutatott Balogh-féle tehetséggondozó modell elemeit összevetettük a WHSz 2013-2018 között érvényes pedagógiai programjával és igyekeztünk beazonosítani az elemeket. Emellett a WHSz-es diákok tudományos munkásságát összegző

tanulmány eredményeit bemutatva igyekszünk bizonyítani, hogy a vizsgált szervezet jelentős eredményeket ért el a felsőoktatási tehetséggondozásban.

A méltányosság és inklúzió jelenlétére, működtetésére egy 2015-ös komplex kutatás (Varga, 2015) eredményeit vetettük másodelemzés alá az inklúzió folyamatelvű modelljét felhasználva. A kutatásban a 2013 és 2015 között működtetett komplex ösztöndíjprogram elemeit vizsgálták a kutatók a résztvevők és a támogató által elvárt indikátorok mentén. A 2015-ös kutatásban kérdőíves, mélyinterjú és fókuszcsoportos felmérések eredményeit vizsgáltuk a neveléstudományban újdonságnak számító modell (Varga, 2014) segítségével.

A hallgatói lemorzsolódásra vonatkozóan az értekezés szerzője saját empirikus adatgyűjtésbe kezdett. Fontosnak gondoltuk intézményi kontextusban elhelyezni a szakkollégisták adatait, így a Pécsi Tudományegyetem Neptun Tanulmányi Rendszerével dolgozó munkatársak segítségével gyűjtöttünk információkat a WHSz-es diákok 2013-2018 közötti végzettségi és lemorzsolódási adatairól, melyeket aztán összevetettünk a PTE azonos időszakára vonatkozó adataival.

Az értekezés eredményeinek összefoglalása

Jelen értekezés szerzője személyes indíttatásból, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése iránti elkötelezettsége miatt kezdte el szakmai és tudományos munkáját a Romológia és Nevelésszociológia Tanszéken és a Wlislócki Henrik Szakkollégiumban. Saját diákévei alatt hallgatóként tapasztalhatta meg, hogy mind a WHSz, mind a Romver fontos szerepet játszik a benne résztvevők életében, különös tekintettel a diákok tanulmányi előréjutására és közösségi élményeikre. Hosszú szakmai és tudományos munka után készült el ez a disszertáció. Fontos, hogy az olvasó tudja, a szerző diákként, szakmai megvalósítóként, oktatóként, tutorként és kutatóként is jelen volt az értekezésben bemutatott szervezetek és szakkollégisták életében. Ez természetesen felveti a kutatói objektivitás megvalósíthatóságának kérdését. Ennek megítélését a szerző a bírálókra, opponensekre és a széles nyilvánosságra bízta. Annyi bizonyos, hogy most, ezen sorok írása közben érzi úgy a szerző, hogy az eddig leírt mondatok hitelesen „hangzanak”. Nehéz feladat a társadalmi egyenlőtlenségekről és azok megváltoztathatóságáról írni, különösen egy olyan társadalom esetében, ahol a társadalmi hátrányok – gazdasági, iskolázottsági, lakhatási – nemzetiségi/etnikai hovatartozással és ezzel együtt a többségi társadalom előítéletességével párosulnak. Mégis kísérletet tettünk rá. Ehhez a nevelésszociológia és a romológia terminológiáját, valamint kutatási módszereit és nézőpontjait használtuk fel. Első lépésben a magyarországi társadalomra vonatkozóan mutattuk be a társadalmi egyenlőtlenségek változását az oktatásban, az iskolázottságban, majd a társadalmi együttélési stratégiák felvázolásával folytattuk annak érdekében, hogy érthetővé váljon a bemutatott szakkollégiumok működése. A téma tárgyalását a magyarországi cigányság iskolázottságára vonatkozó kutatások áttekintésével folytattuk, majd rámutattunk azokra a jellemzőkre és jelenségekre, melyek tovább árnyalják a cigányság sikertelenségét a magyarországi oktatási rendszerben. Így került sor a hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzet, az interszekcionalitás tisztázására, továbbá a reziliencia értelmezésére. Az iskolában való részvételt befolyásoló bemeneti jellemzők után azokra a lehetséges kimenetekre tértük rá, melyek pozitív illetve negatív eredményei lehetnek ennek a folyamatnak: méltányosság, inklúzió, tehetséggondozás, lemorzsolódás.

A különböző vizsgálatok eredményeit két nagyobb fejezetben írtuk le. Ezek közül az elsőben a Romver és a WHSz történetének, működésének és tagságának jellemzőit mutattuk be, vetettük össze. A részletes leírások mellett táblázatok és idővonalon történő ábrázolás segítségével összegeztük a szakirodalmi előzmények, a vezetői interjúk és a saját empirikus kutatásunk eredményeit. Az összehasonlítás eredményeként azonosíthattunk kétféle stratégiát

– szeparáció, inklúzió –, melyek implicit és explicit módon is megjelentek a szervezetek dokumentumaiban. Továbbá a célrendszer hasonlóságára is felhívtuk a figyelmet, mely a 2011 óta létrejött roma szakkollégiumok működését is meghatározza.

A diákok felfelé irányuló oktatási mobilitására egyértelmű bizonyítékokat találtunk mind a Romver, mind a WHSz esetében, melyet szintén egy összesítő táblázat segítségével ábrázoltunk. Elmondható, hogy a vizsgált diákok kétharmada elsőgenerációs értelmiségi, vagyis családjukban elsőként szereztek/szerezhetnek diplomát, amely min. egy, de a legtöbb diák esetében két lépcsős ugrást jelent a szülei iskolai végzettségéhez képest.

Miután mindkét szervezet esetében bizonyítást nyert a felfelé irányuló oktatási mobilitás, arra kerestük a választ, hogy a hátránykompenzáció túl a WHSz-ben hogyan valósul meg a tehetséggondozás. Ehhez összehasonlító elemzést végeztünk. Láthatóvá, beazonosíthatóvá váltak és megfeleltethetőek voltak a magyarországi tehetséggondozási modellek elemei (Balogh, 2012) a WHSz pedagógiai programjában szereplő tevékenységek. A felsőoktatási tudományos életben végzett tevékenységek igazolására a WHSz diákok TDK eredményeit, konferenciaszerepléseit és publikációikat összegző táblázatot hivatkoztuk.

A tehetséggondozás és hátránykompenzáció úgy tud egyszerre jelen lenni és eredményes lenni egy pedagógiai szervezetben, ha mindazt személyre szabottan, a benne résztvevők egyéni igényeire/szükségleteire reagálva, különbözőségeiket értéként kezelve tesszük. Ezt pedig inkluzív környezetben tudjuk megvalósítani. Ennek megteremtése expliciten megjelent a WHSz pedagógiai programjában, így ennek vizsgálata elengedhetetlen volt a témánk szempontjából. Az inklúzió folyamatelvű modelljét (Varga, 2014) felhasználva egy 2015-ben készült komplex kutatás eredményeit (Varga szerk., 2015) másodelemzve jutottunk arra a megállapításra, hogy bizonyos elemek tekintetében az inklúzió megvalósult, de bizonyos pontokon – diákok bevonása a programok megtervezésébe, differenciált, egyéni tartalmak biztosítása – további fejlesztések szükségesek a kölcsönösen befogadó környezet megteremtéséhez.

Végül, de nem utolsó sorban a fenti állításaink, kutatási eredményeink igazolására a WHSz-es diákok végzettségi és lemorzsolódási adatait vizsgáltuk meg 2013 és 2018 között. Ehhez a PTE tanulmányi rendszerében található objektív mutatókat, adatokat vettük alapul és vontuk le a következtetéseinket: a WHSz-es diákok 17%-a hagyta el a diploma megszerzése nélkül a pécsi egyetemet. Ez felveti a befogadás mértékének kérdését: valójában tud-e reagálni a szervezet a benne lévők szükségleteire, igényeire. Azonban, ha összehasonlítjuk a PTE összegyűjtött adataival, mely 30%-os lemorzsolódást mutat, láthatjuk, hogy a WHSz sikerebben tartja az egyetemen diákokat, mint a PTE.

További kutatási irányok

A disszertáció írása mellett folyamatosan részt veszek e tudományterületen olyan kutatócsoportokban, ahol a cigány/roma fiatalok felsőoktatási előrehaladásának, értelmiségivé válásának útját vizsgálják. Az Inkluzív Kiválóság Kutatócsoport nyújtott lehetőséget egy kérdőíves adatfelvételre jelenlegi szakkollégistákkal, melyet nemrégiben publikáltunk. Vizsgálatunk a befogadó környezet, közte a család fontosságára mutatott rá a reziliens életútban. (Varga-Fehérvári-Trendl, 2023) A Wliskoeki Henrik Szakkollégium húszéves évfordulójához kapcsolódik az a komplex vizsgálat, melyet a szakkollégistákkal közösen végzünk, és többek között 50 volt szakkollégistával felvett életútinterjú elemzésére támaszkodunk. Első eredményinket már konferenciákon osztottuk meg és szerkesztett kötet készült. (Trendl-Varga, 2023) Az elemzések jelenleg is zajlanak, hogy minél több oldalról tudjunk számot adni a témáról.

Az értekezésben feltett és megválaszolt kérdések mentén is megfogalmazódnak további kérdések. Fontos lenne mind a Romver, mind a WHSz esetében retrospektív életútinterjúk felvételére, azok elemzésére, hogy megállapíthassuk, pontosan miben és hogyan támogatta a fiatalokat a két szervezet, sikertelenségük esetén pedig, hogy mire lett volna még szükség. A 2011 óta létrejött roma szakkollégiumokkal összehasonlítva is fontosnak gondolnánk hasonló kutatás elvégzését, hogy a jelenleg a „rendszerben” lévő szakkollégisták még hatékonyabb támogatásban részesüljenek.

Felhasznált szakirodalom

Babbie, Earl (2002): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Wadsworth, 1989 / Balassi, Budapest.

Bakó Boglárka - Tóth Eszter Zsófia (2008): Határtalan nők. Kizártak és befogadottak a magyar társadalomban. Nyitott Könyvműhely Kiadó, Budapest.

Balogh László (2012): Komplex tehetségfejlesztő programok. Didakt Kiadó, Debrecen.

Bereményi, B. Á. – Carrasco, S. (2017): Bittersweet success. The impact of academic achievement among the Spanish Roma after a decade of Roma inclusion. In W. T. Pink – G. W. Noblit (szerk.): International Handbook of Urban Education. pp. 1169-1198. Springer.

Ceglédi Tímea - Hamvas László - Katona Csaba - Kiss Andrea - Torner Bernadett - Vas Sándor (2018): Ugródeszka lendülettel. Reziliens Wális szakkollégisták. Debrecen: Wáli István Református Cigány Szakkollégium.

- Coombs, Philip H. (1971) Az oktatás világválsága. Tankönyvkiadó Vállalt, Budapest.
- Durst Judit – Nyíró Zsanna – Bereményi Ábel (szerk.) (2022): A társadalmi mobilitás ára. Első generációs diplomások és az osztályváltás következményei. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Feischmidt Margit (2008): A boldogulók identitásküzdelméi – Sikeres cigányszármazásúak két aprófaluból. Beszélő 11-12. sz. 96-114.
- Forray R. Katalin – Boros Julianna (2009): A cigány, roma tehetség gondozás intézményei. *Educatio*, 2009/2. szám. 192-203.
- Forray R. Katalin – Marton Melinda (2012): Egyházi szakkollégiumok. In: *Iskolakultúra* 2012/7-8. 35-45.
- Galántai L. (2013): Modern hagyományok. Cigány szakkollégiumi mozgalom Magyarországon. In: Forray R. Katalin (szerk.): *Nevelés-multikulturalizmus-esélyek*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem BTK OTDI. 107-125.
- Galántai László (2015): Szervezet születik: Cigány/roma szakkollégiumok szervezeti és működési szabályzatainak vizsgálata. In: Forray R. K., Galántai L., Trendl F. (szerk.): *Cigány diákok a felsőoktatásban*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Neveléstudományi Intézet. 9-48.
- Garaz, S. – Torotcoi, S. (2017): Increasing Access to Higher Education and the Reproduction of Social Inequalities: The Case of Roma University Students in Eastern and Southern Europe. *European Education*, 49: 10-35.
- Havas Gábor (szerk.) (2007): *Utak a felsőoktatásba*. Erasmus kollégium Egyesület, 2007
- Héra Gábor (2014): *A Romaversitas Alapítvány monitoring vizsgálata*. Budapest. https://heragabor.hu/wp-content/uploads/2015/04/Romaversitas_Monitor_Hera.Gabor_2014.12.pdf
- Kende Anna (2005): „Értelmiségiként leszek roma és romaként leszek értelmiségi”. Vizsgálat roma egyetemisták életútjáról. In: Neményi Mária és Szalai Júlia (szerk.): *Kisebbségek kisebbsége*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest. 376-407.
- Kóczé Angéla (2010): “Aki érti a világ hangját, annak muszáj szólania”. Roma nők a politikai érvényesülés útján. In: Feischmidt, Margit (szerk.): *Etnicitás. Különbségteremtő társadalom*, Gondolat, Budapest, 208–224.
- Lukács, J. – Dávid, B. (2018): Roma undergraduates’ personal network in the process of college transition. A social capital approach. *Research in Higher Education*, 60(1), 64-82.
- Máté Dezső (2015): Reziliens romák identitáskonstrukciói. *Erdélyi Társadalom*. 13. 1. 43-56.
- Mirga, A. – Redzepe, N. (2020): Explaining the Educational Gap of Roma in Higher Education. In Morley, L. – Mirga, A. – Redzepe, N. (szerk.): *The Roma in European Higher Education. Recasting Identities, Re-Imagining Futures*. London-New York: Bloomsbury Academic, 33-56.

Óhidy Andrea (2016): A halmozottan hátrányos helyzetből a diplomáig. Tíz roma és cigány nő sikertörténete a magyar oktatási rendszerben. Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia És Nevelésszociológia Tanszék, Pécs.

Szabóné Kármán Judit (2012): A magyarországi roma/cigány értelmiség historiográfiája, helyzete, mentális állapota. Doktori (PhD) értekezés, Pécs.

Trendl Fanni - Varga Aranka (szerk.) (2023) Körkép VI. A Wlisslocki Henrik Szakkollégium hallgatóinak írásai. Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet

Varga Aranka (2014): Az inkluzivitás vizsgálati modellje. In.: Autonómia és Felelősség 1. szám. Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet. Pécs. 5-18.

Varga Aranka (2015, szerk.): Próbatétel. A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs.

Varga, A. – Fehérvári, A. – Trendl, F. (2023): The Power of Community: Supporting the Learning Path of Roma University Students. *Sosyal bilgiler egitimi arastirmalari dergisi / journal of social studies education research* 14 : 3 pp. 117-144. , 28 p.

Trendl Fanni doktorjelölt életrajza

Trendl Fanni 1986-ban született Budapesten. Édesanyja szülei nem cigány, munkásosztálybeliek, édesapja szülei újpesti muzsikuscigányok voltak. Gyermekkorát a békés megyei Gyomaendrődön töltötte vállalkozó szüleivel és két öccsével. Gimnáziumi éveit a szegedi Tisza-parton, a Tömörkény István Gimnáziumban töltötte. 2005 őszén kezdte egyetemi tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem Romológia és Történelem szakán. 2006 nyarán felvételt nyert a Romaversitas Alapítvány ösztöndíj programjába. 2009 telén a Wlislöcki Henrik Szakkollégium tagja lett, ahol 2010 elején megbízott diákvezetőként kezdett dolgozni Varga Aranka vezető tanár mellett.

2011-ben különdíjat kapott OTDK-n való szerepléséért, témavezetője Varga Aranka volt. Ugyanebben az évben szerezte meg diplomáit, majd felvételt nyert az „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola Nevelésszociológia Programjára nappali képzésre.

2011-2012 során az EQUITY – Méltányos Közoktatásért Egyesület tagja, és az Eklekta Egyesület alapítója, elnöke volt.

2013-tól projektem koordinátorként vett részt a Wlislöcki Henrik Szakkollégiumban megvalósuló komplex ösztöndíj programban, majd 2016-tól Varga Arankával közösen vezeti a Szakkollégiumot.

A Szakkollégium jelenleg 17 diákkal továbbra is aktívan működik, teret és lehetőséget biztosít a fiatalok tanulmányi és szakmai előrehaladására.

2014-ben abszolutóriumot szerzett a doktori iskolában, doktori értekezését 2023 őszén nyújtotta be a nyilvános eljárásra, melynek címe: „Szakkollégium, mint lehetőség. Cigány/roma szakkollégiumok és szakkollégisták vizsgálata.”

2014 őszétől tanársegédként dolgozik a mai napig a PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszékén. Oktatóként az oktatási rendszer és társadalom viszonyrendszere, a cigány/roma népesség iskolázottsága, az inklúzió, a kooperatív tanulásszervezés szerepel többek között a kurzus tematikáiban.

2017 és 2021 között szakmai szakértőként dolgozott az Oktatási Hivatal által vezetett EFOP 315 – A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása elnevezésű országos hatókörű pályázatban, ahol pedagógusoknak szóló képzések kidolgozásában, megvalósításában vett részt az oktatási szegregáció témakörében.

2018 és 2019 között képzésfejlesztőként és képzőként dolgozott az EFOP 312 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából elnevezésű projektben, ahol kooperatív tanulásszervezés témakörben számos dél-dunántúli köznevelési intézményben vett részt pedagógusok továbbképzésében.

2019-ben titkárként vett részt a XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia megszervezésében.

2022 júniusától a Romaversitas Alapítvány munkatársaként a Fővárosi Önkormányzattal közösen szervezett Fővárosi Roma Gyakornoki Program koordinátora volt, jelenleg az Irány az aktivizmus! programot szervezi, 2024. február 1-jétől az Alapítvány szakmai igazgatójaként folytatja munkáját.

Pécsen él. Lány, Anna 4 éves.

Publikációk

Legfontosabb önálló publikációk a témában

Fanni Trendl: Socialization and the education of the roma in Hungary. In: Anna, Orsós (szerk.) The role of romani studies in higher education: a collaborative project between the University of Pécs and the University of Prešov, Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék (2021) 144 p. pp. 101-112. , 12 p.

Trendl Fanni: Hátrányos helyzetű diákok lemorzsolódása a PTE-n 2013-2018 között. In: Varga, Aranka (szerk.) Körkép III: A Wlislöcki Henrik Szakkollégium hallgatóinak írásai. Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet, Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Wlislöcki Henrik Szakkollégium (2020) 265 p. pp. 11-33. , 23 p.

Trendl Fanni (szerk.): Életutak és arra adott válaszok a pécsi roma szakkollégiumban. Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet, Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Wlislöcki Henrik Szakkollégium (2018)

Trendl Fanni: A „befogadó környezet” megvalósulása egy egyetemi szakkollégiumban. In: Arató, Ferenc; Varga, Aranka (szerk.) Befogadó egyetem: Az akadémiai kiválóság fejlesztése az inklúzió szempontjainak érvényesítésével. Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet (2015) 211 p. pp. 131-139., 8 p.

Trendl Fanni: Szocializáció és a magyarországi cigányság iskolázottsága. In: Cserti Csapó, Tibor (szerk.) Alapismeretek a cigány, roma közösségekről. Budapest, Magyarország : Magyar Cserkészszövetség (2018) 164 p. pp. 149-164. , 16 p.

Trendl Fanni: Cigány/roma szakkollégiumok – cigány/roma hallgatók az egyetemen. In: Tóth, Péter; Holik, Ildikó (szerk.) Új kutatások a neveléstudományokban 2015 : Pedagógusok, tanulók, iskolák: az értékformálás, az értékközvetítés és az értékteremtés világa. Budapest, Magyarország : ELTE Eötvös Kiadó (2016) 293 p. pp. 193-202. , 10 p.

Trendl Fanni: Cigány/roma szakkollégiumok tagsága 2013-ban és 2015-ben. In: Forray, R Katalin; Galántai, László; Trendl, Fanni (szerk.) Cigány diákok a felsőoktatásban. Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet (2015) 146 p. pp. 49-67. , 19 p.

Legfontosabb szerzőtárs(akkal)al közös publikációk a témában

Aranka Varga, Anikó Fehérvári, Fanni Trendl: The Power of Community: Supporting the Learning Path of Roma University Students. Sosyal Bilgiler Egitimi Arastirmalari Dergisi / Journal Of Social Studies Education Research 14 : 3 pp. 117-144. , 28 p. (2023)

Aranka Varga, Fanni Trendl: Roma Youth and Roma Student Societies in the Hungarian Higher Education in the Light of Process-based Model of Inclusion. *Autonómia és Felelősség: Neveléstudományi Folyóirat* 7 : 1 pp. 19-36. , 18 p. (2022)

Aranka Varga, Fanni Trendl, Kitti Vitéz: Development of positive psychological capital at a Roma Student College. *Hungarian Educational Research Journal (HERJ)* 10 : 3 pp. 263-279. , 17 p. (2020)

Trendl Fanni, Varga Aranka: Tehetséggondozás a roma szakkollégiumban. *Romológia: Romológiai Folyóirat* 6 : 2 (15.) pp. 8-33. , 25 p. (2018)

Trendl Fanni, Varga Aranka: „Így látjuk mi”: Roma szakkollégiumi projekt a résztvevők szemével. In: Varga, Aranka (szerk.) *Próbatétel: A pécsi roma szakkollégiumi program értékelése*. Pécs, Magyarország: PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék (2015) 344 p. pp. 33-83. , 51 p.